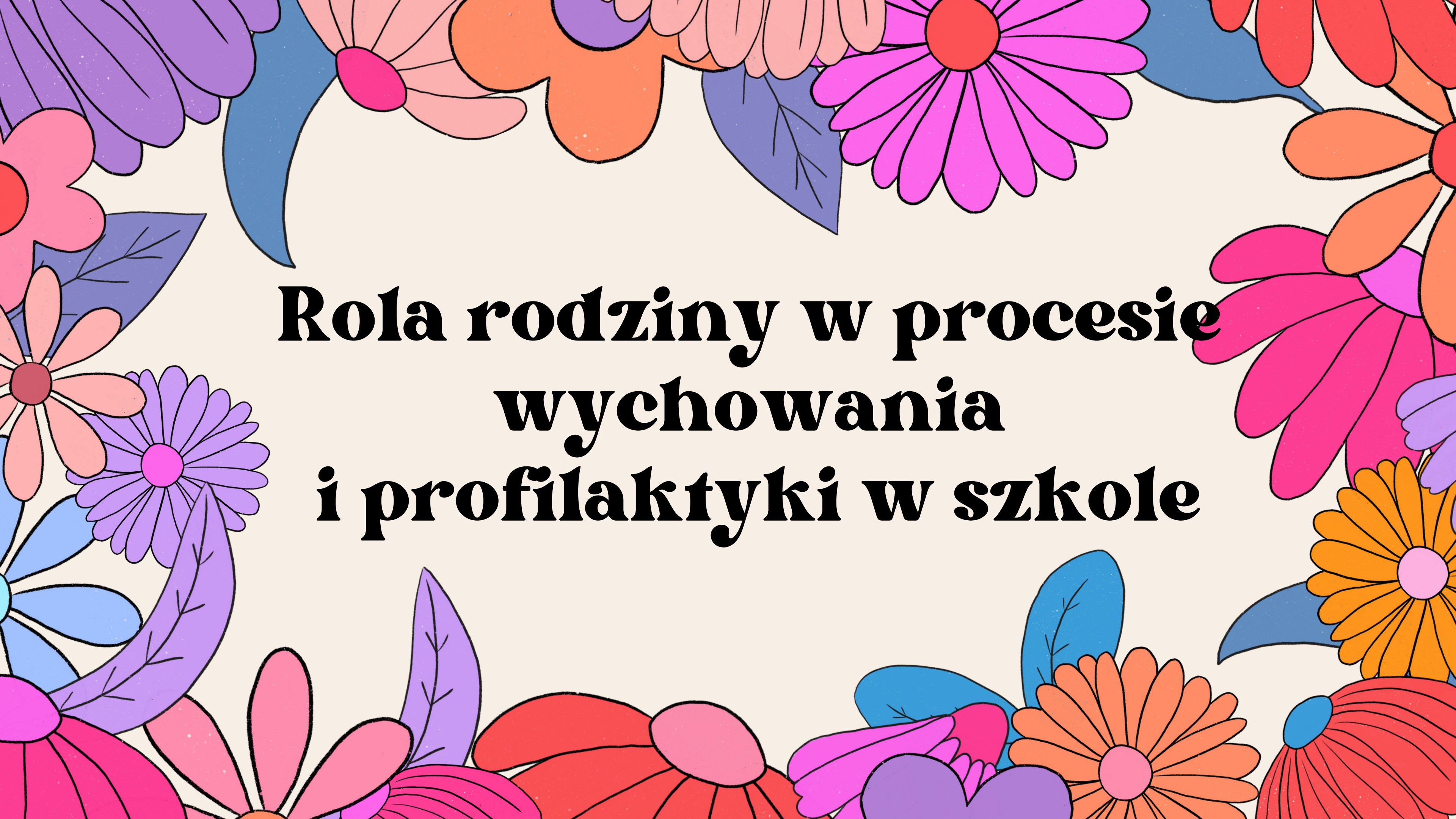
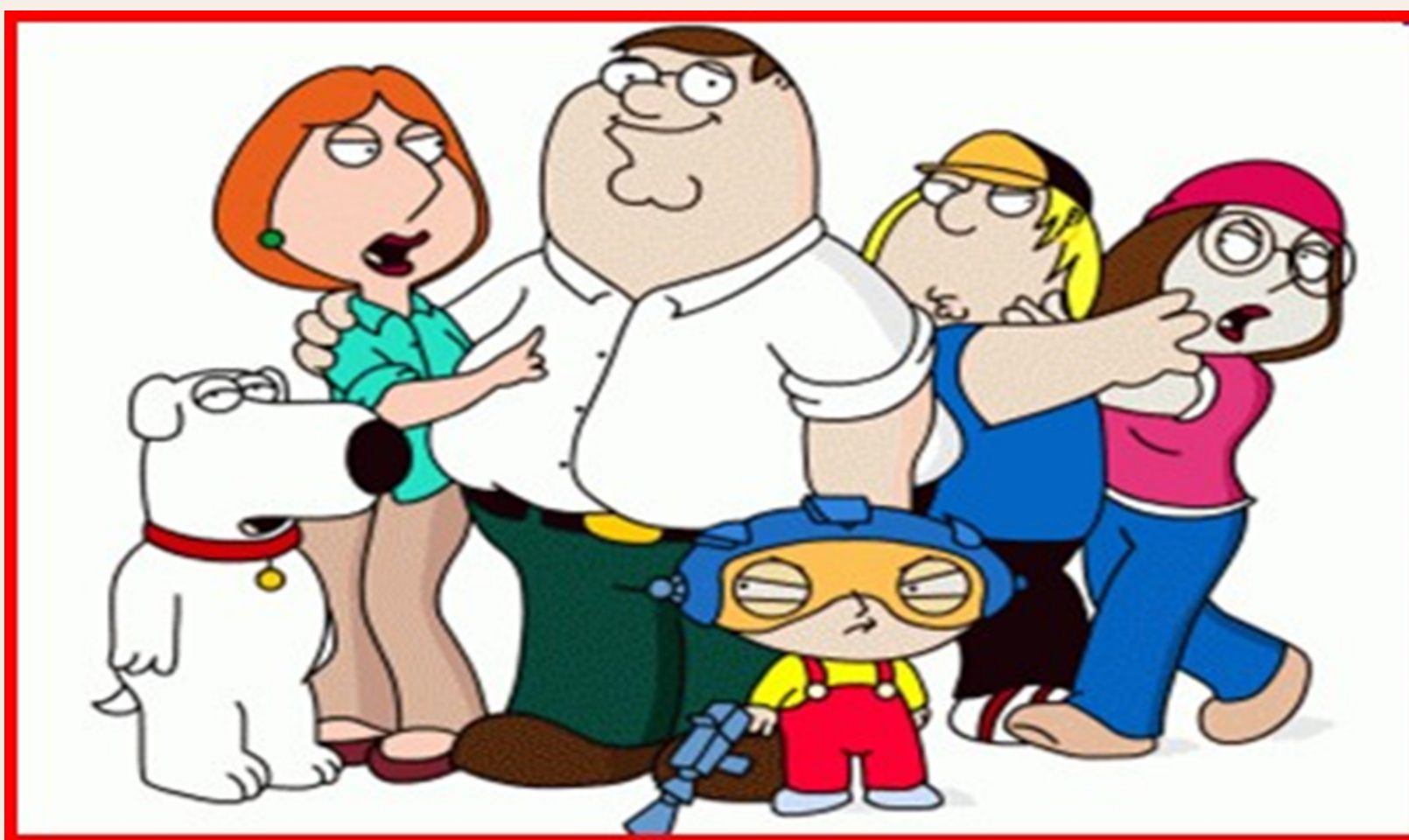




Rola rodziny w procesie wychowania i profilaktyki w szkole



“W wychowaniu **rola rodziców** jest **pierwsza**,
najważniejsza i **niezbywalna**.

Dlatego winni oni poznać swoje prawa i obowiązki,
a potem szukać najlepszych metod wychowawczych.”



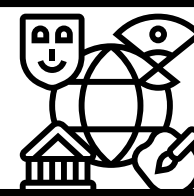
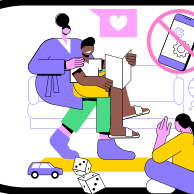
Rola rodziny:

Pomimo upływu czasu i ogromnych zmian dokonujących się na świecie niezmiennie kluczową rolę w życiu każdego człowieka odgrywa rodzina. Jest ona **podstawowym środowiskiem życia dziecka** i od jej **atmosfery, realizowanych przez nią funkcji i wartości zależy jakimi osobami staną się w życiu dorosłym dzieci w niej dorastające**. Szczególnie ważne jest to, jaki przykład, jakie tradycje, normy społeczne i zasady życia, zostaną dziecku przekazane.

Znaczenie rodziny w życiu człowieka

Potrzeba niezmiennie dużo czasu, spokoju i cierpliwości ze strony dorosłych członków rodziny w przekazywaniu wiedzy i doświadczenia, aby osiągnąć pozytywny efekt wychowawczy. Rodzice zobowiązani są do wypełnienia kilku zadań wobec własnych dzieci. Nadrzędną zasadą powinno być wychowanie młodego pokolenia zdolnego do udziału w rozwoju społeczeństwa, tworzącego szczęśliwe relacje, odnoszącego sukcesy.

Najważniejsze funkcje pełnione przez rodzinę wobec dzieci:

- 1 OPIEKUŃCZA 
- 2  EDUKACYJNA
- 3 EKONOMICZNA 
- 4  SOCJALIZUJĄCA
- 5 KULTUROWA 
- 6  WYCHOWAWCZA

Zadania realizowane przez rodzinę w następujących sferach życia dziecka:

sfera materialna i zdrowotna:

zapewnienie warunków niezbędnych
do rozwoju fizycznego (żywienie,
higiena, leczenie, mieszkanie,
wypoczynek),

sfera psychiczna i emocjonalna

uczenie społecznie akceptowanych form
wyrażania uczuć, rozumienia innych,
współdziałania,

sfera rozwoju intelektualnego

przekazywanie wartości, tradycji,
normy współżycia społecznego,
postaw patriotycznych, stwarzanie
sytuacji i dostarczanie materiałów
wzbogacających wiedzę, tworzenie
warunków do nauki, rozwijanie
zainteresowań, motywacji do nauki,
stymulowanie rozwoju
ogólnointelektualnego

sfera wdrażania do pracy

tworzenie poczucia
odpowiedzialności, rozwijania
motywacji, umiejętności działania
w zespołach.

sfera dziedzictwa kulturowego

przekazywanie wartości, tradycji, normy
współżycia społecznego, postaw
patriotycznych,

sfera przygotowania do samodzielnego życia w rodzinie i społeczeństwie

realizowanie obowiązków,
umiejętność komunikowania się,

Pozytywne i negatywne postawy rodzicielskie wobec dzieci

Rodzice

Rodzice podczas zadań realizowanych w procesie wychowywania dzieci, w różnych sytuacjach życiowych **przyjmują jedną z charakterystycznych postaw rodzicielskich, czyli tendencji do zachowywania się w podobny, określony sposób. Wyodrębnione zostały postawy pozytywne i negatywne.**

Role:

Akceptacja

czyli przyjęcie dziecka takim, jakie ono jest, z jego cechami fizycznymi, charakterem, talentami i umysłowymi możliwościami. Akceptujący rodzice rzeczywiście lubią swoje dziecko i nie ukrywają przed nim tego uczucia, okazują je mu na co dzień.

Pozytywne postawy rodzicielskie wobec dzieci

Współdziałanie z dzieckiem

świadczy o pozytywnym zaangażowaniu i zainteresowaniu rodziców zabawą i pracą dziecka, jego funkcjonowaniem.

Jest to także motywowanie i angażowanie dziecka w zajęcia i sprawy rodziców, rodziny i domu, odpowiednio do jego możliwości rozwojowych.

Dawanie dziecku właściwej dla jego wieku rozsądnej swobody

W miarę dorastania rodzice dają dziecku coraz szerszy zakres swobody i pozwalają na prace, zabawę, relacje z innymi ludźmi z dala od nich. Potrafią jednak utrzymać autorytet, kierować dzieckiem i doradzać mu w takim zakresie, w jakim jest to potrzebne, czy też niezbędne.

Uznanie praw dziecka

w rodzinie jako równych, bez przeceniania i niedoceniania jego roli. Rodzice ustosunkowują się do przejawów aktywności dziecka w sposób swobodny, nie formalny i nie wścibski, czy dyktatorski, dostosowując się przy tym do fazy rozwojowej w jakiej się dziecko znajduje.

Negatywne postawy rodzicielskie wobec dzieci

Unikająca

charakteryzująca się ubogim stosunkiem uczuciowym między rodzicami a dzieckiem lub wręcz obojętnością uczuciową rodziców. Kontakt z dzieckiem jest luźny albo pozornie dobry i maskowany obdarzaniem prezentami, nadmierną swobodą.

Nadmiernie wymagająca

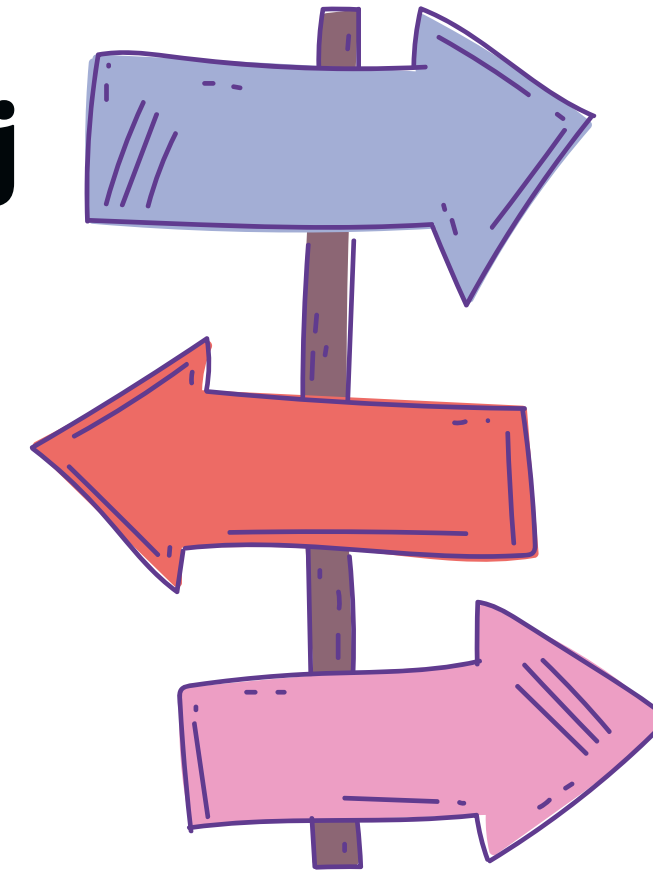
nadmierne skoncentrowanie rodziców na dziecku oraz dominacja w postępowaniu. Dziecko jest zwykle naginane do wytworzonego przez rodziców wzoru dziecka, jakie chcieliby posiadać, bez liczenia się z jego indywidualnymi cechami.

Nadmiernie chroniąca

gdy rodzice są nadmiernie skoncentrowani na dziecku. Podejście do dziecka jest bezkrytyczne, uważane jest za wzór doskonałości. Ponadto dziecko traktowane jest ciągle jako małe, bezradne i niesamodzielne. Lęk o zdrowie, ochranianie bądź izolowanie od zarazków, chorób i innych zagrożeń, ogranicza dziecko. Równocześnie rodzic ulega dziecku, toleruje zachcianki i niewłaściwe wyczyny; zaspokaja każdy kaprys.



Kierunki wychowania w naszej kulturze



1

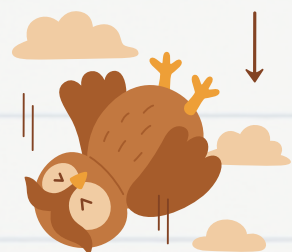
Pierwszy odwołuje się do pozytywnej roli przymusu wychowawczego, stosowania sankcji za zachowania niezgodne z normami, wartościami, wzorcami zachowań.

2

Drugi podkreśla pociągającą moc wartości i norm, unaoczniania ich we wzorcach zachowania oraz naturalnego dążenia ludzi do dobra, prawdy, piękna, miłości, wiary i nadziei.

Zasadniczym aspektem wpływającym na dzieci i młodzież w wychowaniu jest rodzina: **jakość występujących w niej więzi, klimatu, standardów moralnych i socjalizacyjnych, respektowanych i urzeczywistnianych przez rodziców.**

Kolejne formy działań to stymulowanie rozwoju dojrzałej osobowości poprzez pracę własną nad własną osobowością, rozwijaniem umiejętności psychicznych i uczenie się współpracy z innymi.





Dla uczniów na tej drodze ważni są **nauczyciele**, mediatorzy, a także rozwijanie umiejętności **form obrony przed manipulacją i przemocą** poprzez warsztaty, itp. Poza umiejętnościami psychologicznymi ważne jest także **odkrywanie głębszych wartości – sensu i celu własnego życia**, które jest zadaniem każdego człowieka, na każdym etapie życia, ale charakterystycznym dla **okresu kształtowania tożsamości u młodzieży**: „sens i cel ludzkiego życia człowieka zawsze pozostaje tajemnicą”, żaden z ludzi nie potrafi go wskazać drugiemu, zawsze stanowi on „zadanie do odkrycia w codziennej aktywności intelektualnej, uczuciowej i behawioralnej. Inni mogą jedynie pomóc, podsuwając właściwe metody i środki do odkrywania sensu istnienia”



Poszukiwanie sensu jest nieustannym procesem, a jego podstawą jest „**poczucie tożsamości**, czyli rzeczywista, pogłębiona i pełna odpowiedź, **kim jestem?**, a następnie odpowiedź na pytanie, **co wynika z faktu, że jestem człowiekiem, co oznacza, że jestem człowiekiem?** (2000b, s. 27–28).



Poszukiwanie wartości



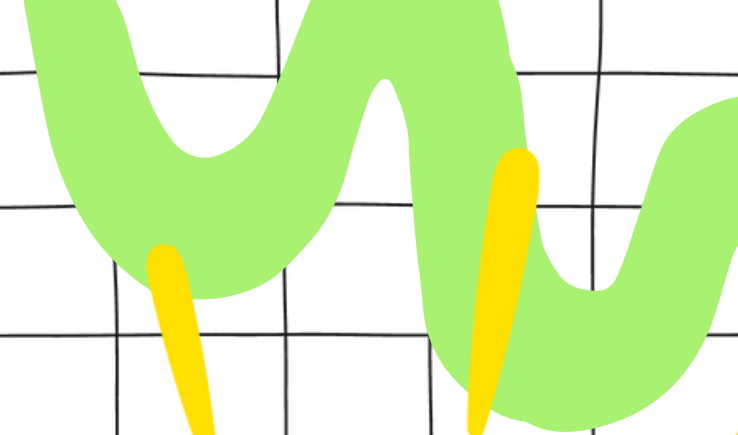
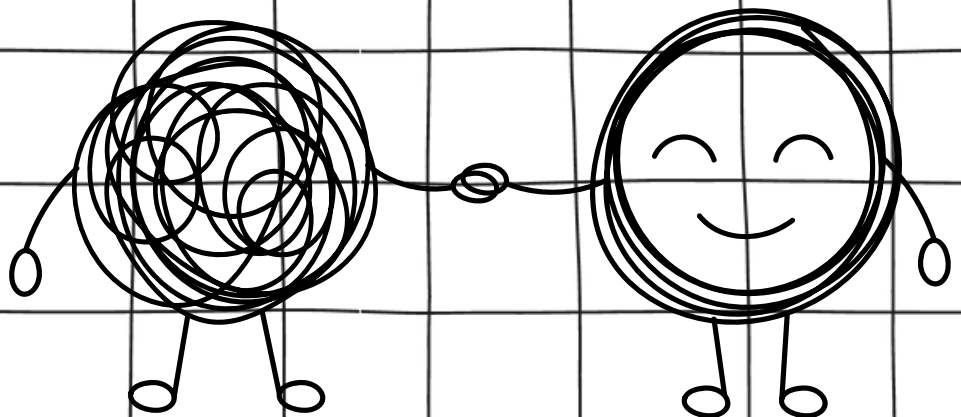
**MŁODZI LUDZIE
W NATURALNY SPOSÓB
STAWIAJĄ CELE PODCZAS
KSZTAŁTOWANIA
SWOJEJ
TOŻSAMOŚCI-
ABY NAUCZYLI SIĘ
ODKRYWAĆ WARTOŚCI I JE
URZECZYWISTNIAĆ**

PANI PROFESOR
OSTROWSKA FORMUŁUJE
TEN CEL JAKO :
**“SAMODOSKONALENIE SIĘ
NA DRODZĘ DO
OSIĄGNIĘCIA
PEŁNI
CZŁOWIECZEŃSTWA”**

**POMOC MŁODYM
W POSZUKIWANIU
WARTOŚCI**

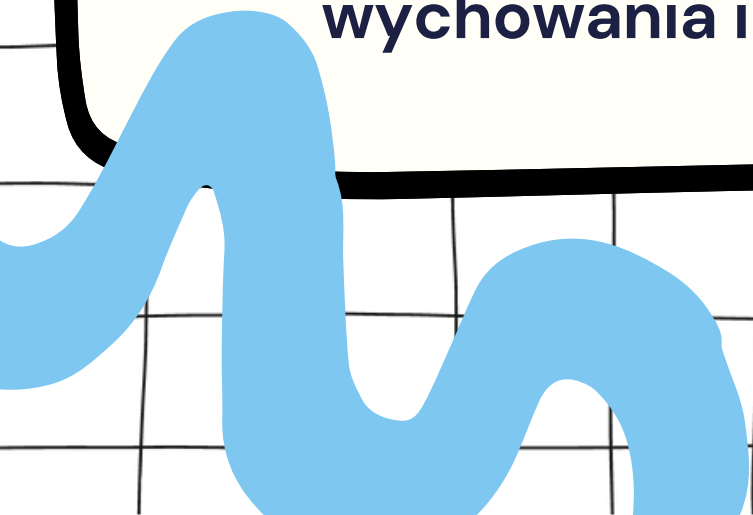
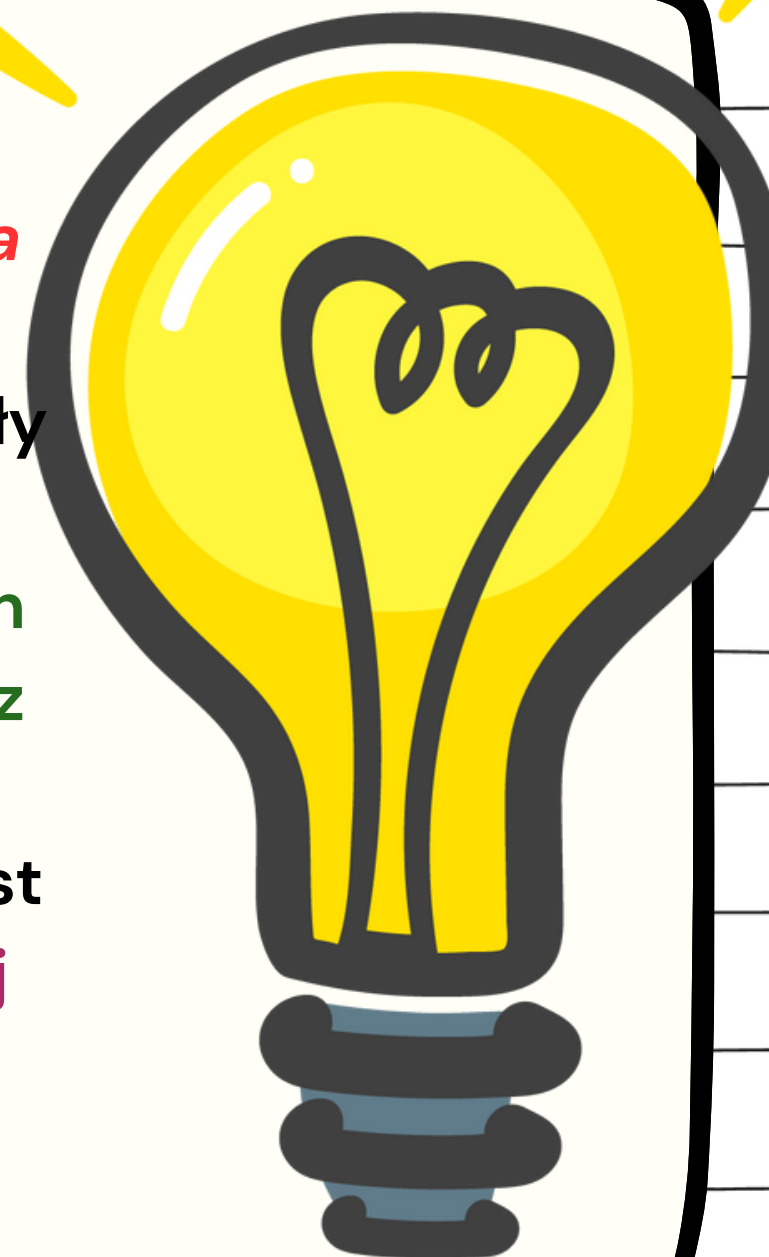
Pani Ostrowska podkreśla, że ludzie (często młodzi) czują się zagubieni, bo nie potrafią określić, co ma dla nich znaczenie. Szczególnie dzisiejsza rzeczywistość jest przeładowana stymulacją, przebodźcowana, wzbudza różne i sprzeczne potrzeby i pragnienia w ludziach, co wzmacnia zagubienie. Zdaniem K. Ostrowskiej ludzie powinni korzystać z refleksji w życiu, powinni zastanawiać się nad tym, jakie wartości urzeczywistniają, i kiedy to ustalą, albo akceptować obrany kierunek, albo rezygnować z wcześniej wybranych wartości lub modyfikować wybory.

K. Ostrowska wskazuje, że wartości powodują, że ludzie są motywowani do działania, wyznaczają one kierunek działania i nadają sens działaniu.

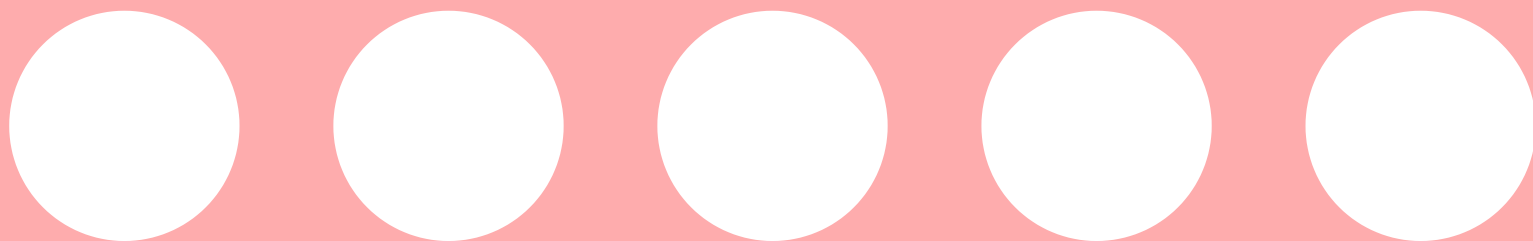


Krystyna Ostrowska podkreśla, że wychowanie to **najpewniejszy sposób przeciwdziałania patologii społecznej**. Odwołuje się do wniosków rządowego „Raportu o sytuacji polskich rodzin”, przygotowanego przez pełnomocnika rządu do spraw rodziny (1998), w którym cały IV rozdział poświęcono problemom dzieci i młodzieży.

Raport wskazuje na konieczność zastosowania działań profilaktycznych, terapeutycznych i resocjalizacyjnych wobec różnych form przestępczości, agresji i przemocy, nałogów oraz niepokojących zjawisk dotyczących młodzieży. Wskazuje działanie profilaktyczne i autoterapeutyczne, o którym już w roku 1946 mówił polski psycholog Kreutz, a którym jest **kształtowanie własnego charakteru**. Zwracał on uwagę, że **wzmacnianie poczucia własnej wartości, kształtowanie norm, budowanie własnej tożsamości**, dokonują się w procesie wychowania i samowychowania, których **celem jest właśnie kształtowanie charakteru** (por. Kreutz, 1982).



Wspieranie rozwoju dziecka przez rodziców dotyczy przede wszystkim *stosowania przemyślanego systemu norm i zasad społecznych*, którego uczą dziecko od najmłodszych lat. Aktywne uczestniczenie rodziców w wychowaniu dziecka wymaga wspólnego z nim odkrywania świata, różnych jego sfer, poważnego traktowania jego ciekawości, pytań oraz zainteresowań w okresie, gdy się one pojawiają. Wymaga także szacunku wobec jego uczuć, chęci, potrzeb i problemów.





Rola wychowawcza rodziny i szkoły

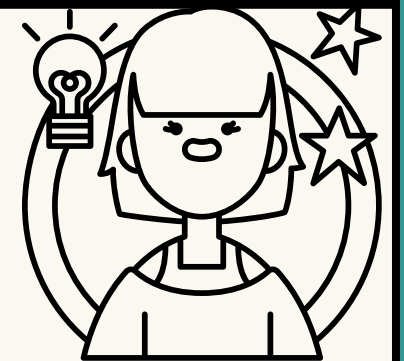
kształtowanie
tożsamości
dzieci
i młodzieży

ODNIESIENIA:

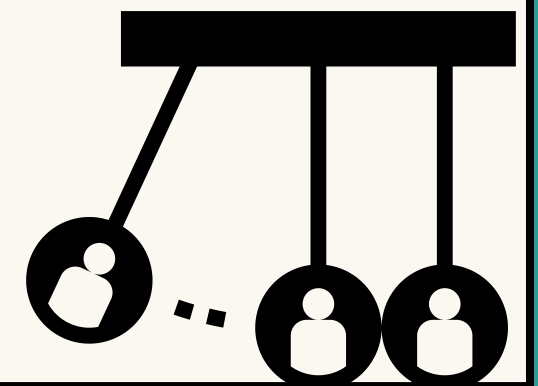
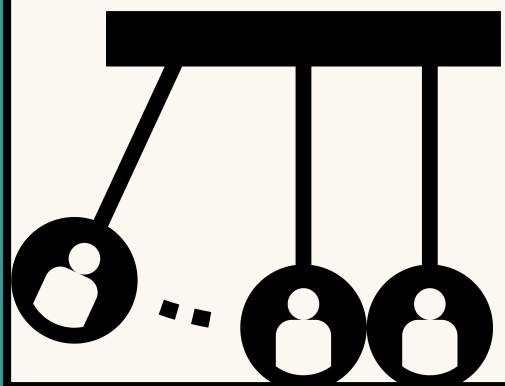
- emocjonalne
- psychiczne
- społeczne

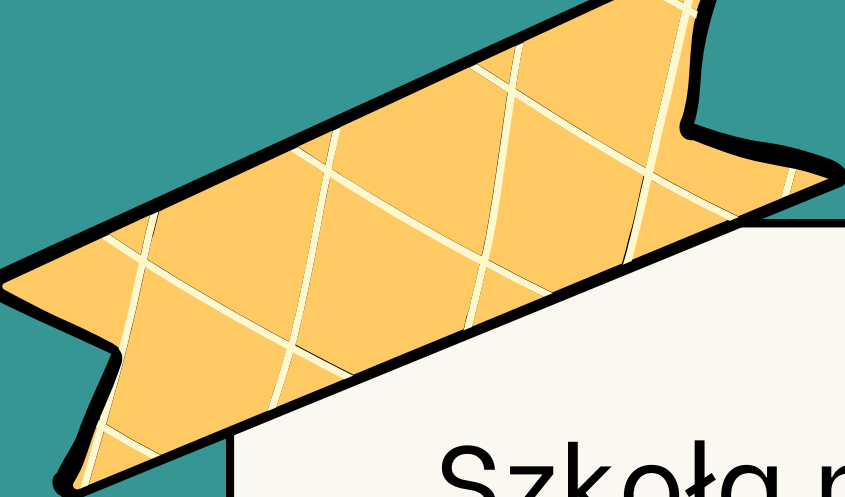
zachowania:
-moralne
-etyczne

Akcja = Reakcja

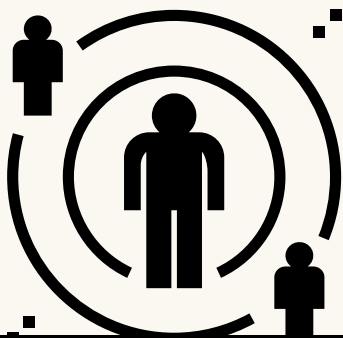


Rodzina oddziałuje na dziecko w taki sam sposób, jak grupa rówieśnicza, natomiast szkoła oddziałuje zarówno na rodzinę jak i grupę rówieśniczą.

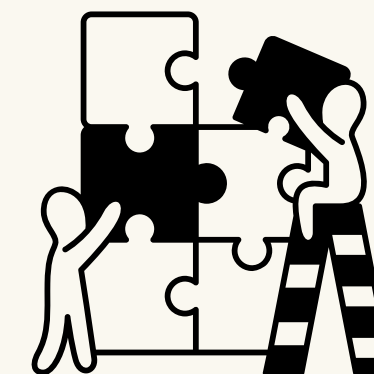




Szkoła może wpływać na postawy rodziców, natomiast rodzice swoje postawy i wzorce zachowań przekazują dzieciom. Zatem, **ideę współpracy** rozumianą przez W. Segietę jako „(...) tworzenie wspólnej linii działania, a w konsekwencji relacje oparte na zasadzie współrzędności podmiotów i podziale sprawstwa, kontakty na płaszczyźnie poziomej (partnerskiej)” **można uznać za jeden z podstawowych warunków skutecznej profilaktyki oferowanej przez szkołę.**



Współpraca szkoły ze środowiskiem życia uczniów



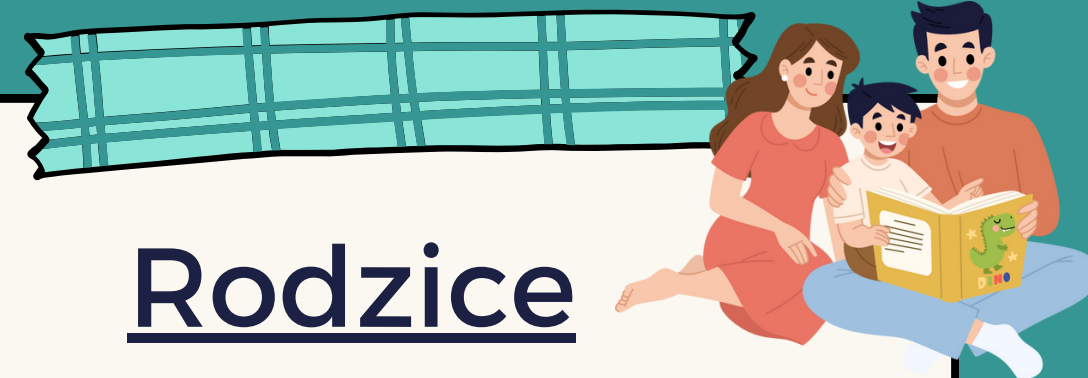
Otwarcie instytucji wychowawczej na zewnątrz
i **współdziałanie z jej otoczeniem**, a w szczególności
z **rodziną**, umożliwia wzmocnienie tych wysiłków i ich
harmonijne wkomponowanie w system różnych,
pożądanых oddziaływań. W tym celu konieczna jest
wszechstronna współpraca wszystkich osób biorących
udział **w życiu społeczności szkolnej** [Homplewicz 1982].





Kadra szkoły

PODNOSZENIE KWALIFIKACJI
ZAWODOWYCH PRACOWNIKÓW -
DBANIE O PRAWIDŁOWY OBIEG
INFORMACJI - CZUWANIE NAD
PRAWIDŁOWYM PRZEBIEGIEM
ODDZIAŁYWAŃ PROFILAKTYCZNO
WYCHOWAWCZYCH

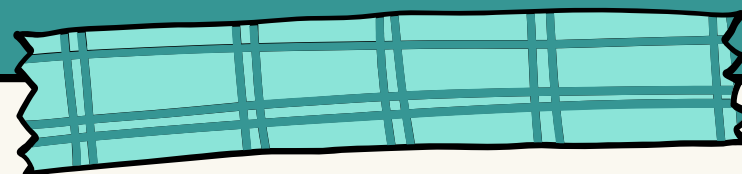


Rodzice

- UDZIAŁ W REALIZACJI PROGRAMU
I PEDAGOGIZACJA
- PODEJMOWANIE WSPÓLNYCH
CELOW



UCZEŃ



Środowisko lokalne

DIAGNOZOWANIE POTRZEB, POMOC
W ODDZIAŁYWANIACH
PROFILAKTYCZNYCH, POMOC
W REALIZACJI ZAŁOŻEŃ POLITYKI
PREWENCYJNEJ



Wychowawca

INTEGRACJA ZESPOŁU KLASOWEGO, DBAŁOŚĆ O
POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA I AKCEPTACJI UCZNIA
W KLASIE, WSPÓŁPRACA Z RODZICAMI,
WYPOSAŻENIE UCZNIÓW W UMIEJĘTNOŚCI
RADZENIA SOBIE W SYTUACJACH TRUDNYCH,
WZMACNIENIE WIĘZI EMOCJONALNEJ W RODZINIE,
BUDOWANIE POCZUCIA WARTOŚCI, WZMACNIANIE
MOCNYCH STRON OSOBOWEGO ROZWOJU,
KSZTAŁCENIE UMIEJĘTNOŚCI KOMUNIKACYJNYCH,
WSPIERANIE W SYTUACJACH TRUDNYCH



Co chroni przed uleganiem niekorzystnym wpływowom, które objawiają się poprzez np.:

UŻYWANIE
SUBSTANCJI
PSYCHOAKTYWNYCH
= NAŁOGI

ZACHOWANIAM
NIEPRZYSTOSOWANYMI,
NARUSZAJĄCYMI NORMY
SPOŁECZNE, MORALNE

WCZESNĄ INICJACJĄ
SEKSUALNĄ

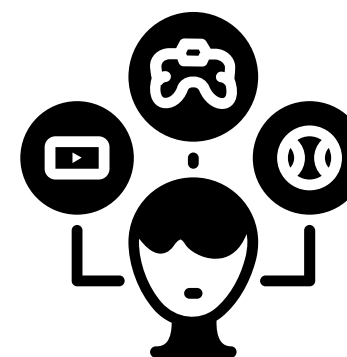
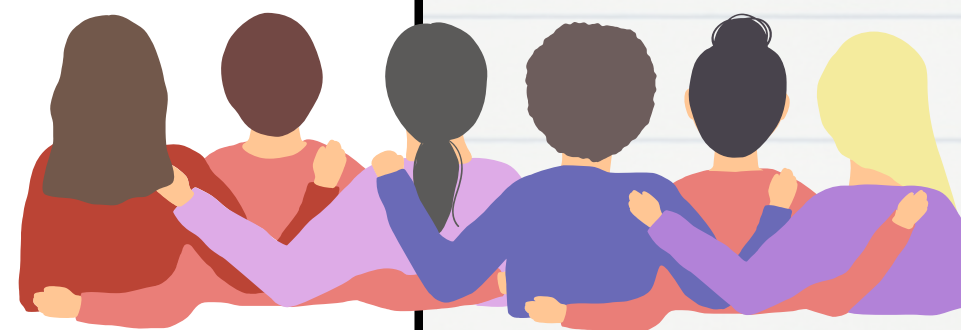
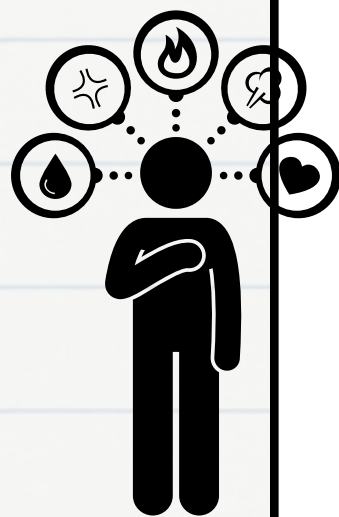
CHRONIĄ WARTOŚCI

PRZEJAWIAJĄ SIĘ ONE ICH UZNAWANIEM,
CENIENIEM I DZIAŁANIEM NA ICH RZECZ.
DOTYCZĄ WAŻNYCH DLA CZŁOWIEKA
OBSZARÓW W ŻYCIU: **RODZINY, PRZYJAŹNI
Z INNYMI, ZDOBYWANIEM WIEDZY,
POSIADANIEM CELÓW, UCZESTNICZENIEM
W ŻYCIU RELIGIJNYM LUB UZNAWANIA
WARTOŚCI INNYCH LUDZI ZA RÓWNIE
WAŻNE, CO SWOICH.**



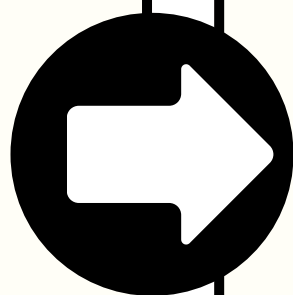
Czynniki chroniące

1. **prawidłowo funkcjonującą rodzinę** (w ramach tego czynnika ważne okazały się: domowa edukacja rozwoju psychoseksualnego, brak przyzwolenia ojca na aktywność seksualną dzieci, prawidłowe więzi między rodzicami i dziećmi, integracja rodziny, brak uprzednich doświadczeń matek i siostr dotyczących wczesnej ciąży, właściwe postawy rodzicielskie)
2. **czynniki szkolne** (właściwy stosunek do szkoły i kolegów w szkole, brak doświadczania niepowodzeń w nauce, posiadanie aspiracji szkolnych, dobry przykład kolegów)
3. **korzystna grupa rówieśnicza**
4. **czynniki osobowościowe** (zaangażowanie religijne i ukształtowany światopogląd, właściwa samoocena, nieuleganie niekorzystnym wpływom innych osób)
5. poza tymi czynnikami wymieniana się też **posiadanie zainteresowań pozaszkolnych**



K. Ostrowska, inspirowana systemowym ujęciem Virginii Satir podkreśla, że **działania profilaktyczne i wychowawcze** powinno zaczynać się **po rozpoznaniu czynników wewnętrznych i zewnętrznych**, które wpływają na **destrukcyjne zachowania** dzieci i młodzieży.

Zalicza do nich:

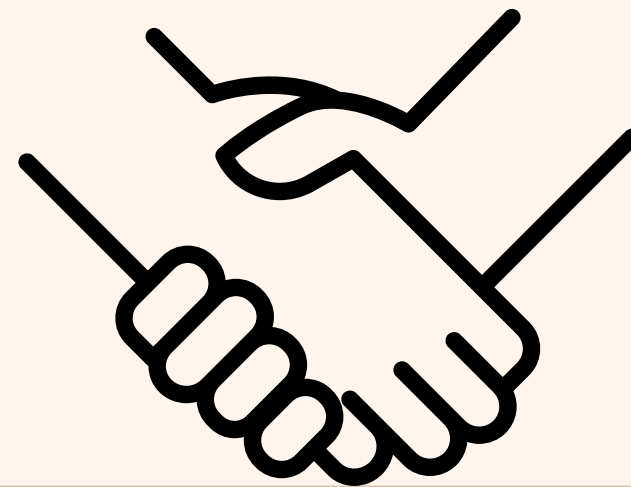
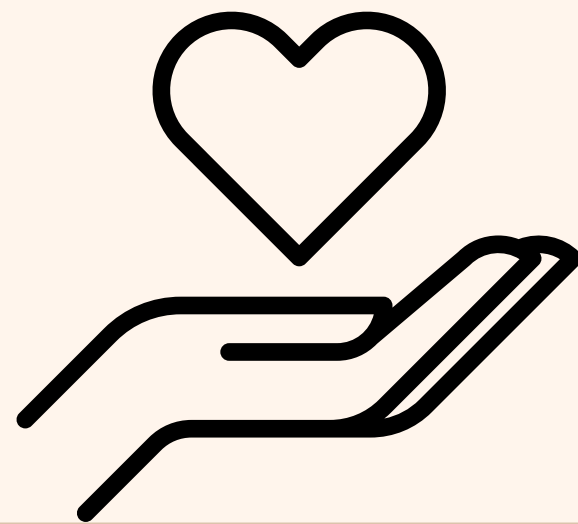


po stronie rodziny:
nieuważność
i nieumiejętność rodziców
w komunikacji,
w rozwiązywaniu swoich
problemów wzajemnych, brak
czasu dla dzieci, uleganie
dzieciom, nadopiekuńczość
i przyzwolenie na łamanie
norm;

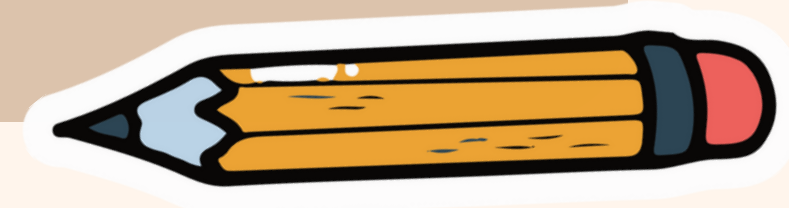
**czynniki wewnętrzne po
stronie dzieci i młodzieży:**
poczucie zagubienia, osamotnienia,
odrzućenia, nieumiejętność dawania
(a jedynie brania od innych),
nieumiejętność przebaczenia oraz brak
treningu w obszarze kształtowania
moralności, samokontroli emocjonalnej
i intelektualnej. Podkreśla także dużą
rolę braku empatii i odpowiedzialności.

po stronie nauczycieli:
brak osobowego podejścia i ciekawości
życia uczniów, ich kontekstu
wychowawczego, w jakim żyją, ucieczka
od wychowania, niewiara w potęgę
wpływu mechanizmów naśladownictwa,
brak wyrazistości wzorów osobowych,
brak instrumentu sprzeciwu
i dezaprobaty dla zachowań
niewłaściwych, brak pragnienia bycia
wychowawcą, wzorem, bliskim
człowiekiem, brak integralnego
wychowania w szkole;





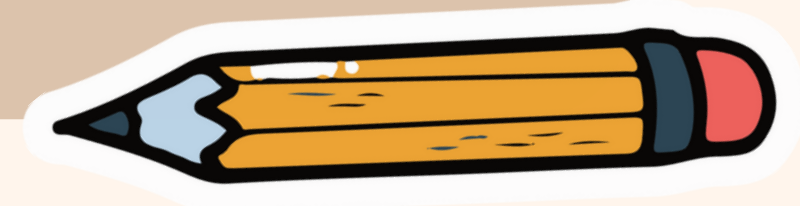
Tym, co **chroni** młodych ludzi od **negatywnych wzorców zachowań** (dewiacyjnych i przestępczych), zdaniem prof. Ostrowskiej, jest **przyjęcie i realizowanie takiego osobistego systemu wartości**, który pozwala przyjąć styl życia zapewniający integralny rozwój w wymiarze biologicznym, psychicznym, społecznym i duchowym (religijno-moralnym) (por. Ostrowska, 2000b, s. 30).

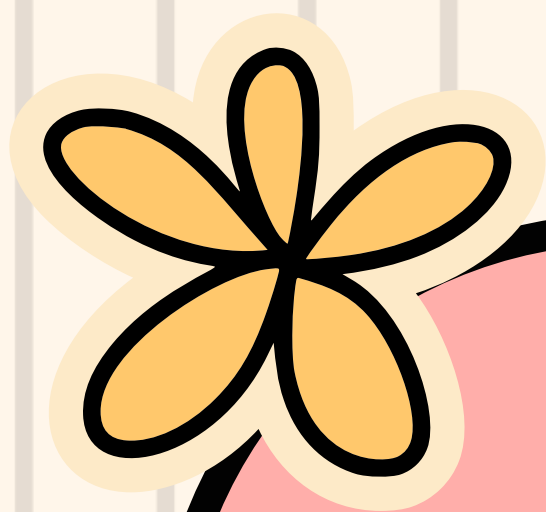




Prof. Ostrowska wskazuje na to, że **czas nauki szkolnej** to **nie** tylko okres zdobywania wiedzy, ale też **kształtowania osobowości, tożsamości, okres przygotowania zawodowego, obywatelskiego, społecznego, w tym rodzinnego, ważny dla dobrego funkcjonowania jednostki w społeczeństwie.**

Pani Ostrowska podkreśla jednocześnie, że w czasie transformacji ustrojowej **grupą o największej skali deprivacji** potrzeb, zaleknioną, w poczuciu zagrożenia i niepewności co do przyszłości, **jest młodzież**. Badaczka zauważa, że przemiany społeczne, wskazujące na zewnętrzne źródła agresji, wręcz stymulują do agresywnego rozwiązywania problemów, zwalniając ludzi z osobistej odpowiedzialności za działania, które są zakorzenione w wyborach i decyzjach.



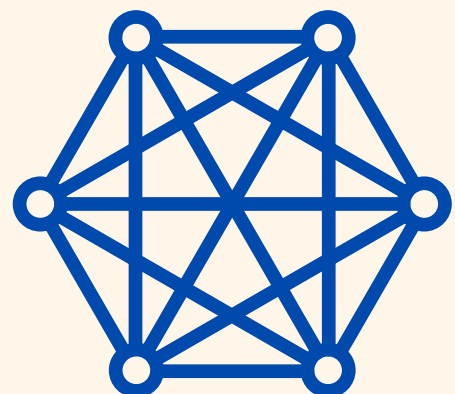


Program
PROFILAKTYCZNO -
WYCHOWAWCZY

Dobrze opracowane zasady profilaktyki osadzonej w otoczeniu polityki prewencyjnej, czyli: przeciwstawiania się nękanii i walki z przemocą, uzależnieniami, przestępczością i demoralizacją obyczajową w szkole, **są fundamentem, na którym można budować** jasne przekazy na temat oczekiwanych zachowań i konsekwencji zachowań typowych dla wymienionych zjawisk. Taka profilaktyka wypełnia treścią decyzje związane z niepożądanymi zachowaniami i **pozwała szkole, rodzicom oraz uczniom** na jednorodną komunikację na temat oczekiwań i konsekwencji.



Zasadniczą kwestią w planowaniu i wdrażaniu profilaktyki jest **reguła kompleksowości i komplementarności działań**. Wszystkie elementy **systemu szkoły** oraz **środowiska uczniów** (rodzinnego, lokalnego) **muszą być w nią zaangażowane**. Szczególną rolę w planowaniu i realizowaniu zadań wynikających z polityki prewencyjnej szkoły odgrywa **rodzina**. Zaangażowanie rodziny w prewencję można analizować w kontekście prakseologicznej zasady mówiącej, że **“działający układ tworzą wzajemnie oddziałujące elementy, w którym każdy z nich powinien być rozpatrywany w relacji z innymi elementami i z całością systemu. Ich połączenie powinno w praktycznym działaniu stanowić zwarty, sprawnie działający system”** [Davis, Alexander, Yelon 1983].



Zaangażowanie rodziców w działania profilaktyczne powinno obejmować kilka podstawowych etapów:



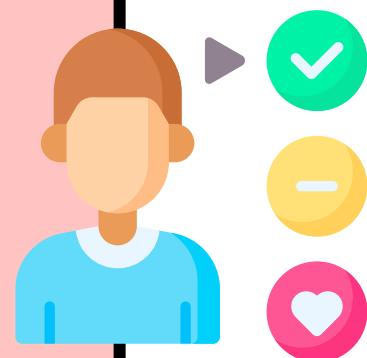
Pierwszym z nich jest **uczestnictwo w zajęciach psychoedukacyjnych** zorganizowanych przez szkołę w celu **podniesienia świadomości rodziców** **odnośnie zagrożeń**, na które rodzina powinna zwrócić uwagę.



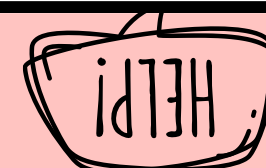
Drugi etap to **wciągnięcie rodziców w proces** corocznego ustanawiania zasad działania **programu profilaktyczno - wychowawczego szkoły** oraz jej prowadzenia.



Trzeci etap to **aktywne uczestnictwo w działaniach profilaktycznych** poprzez **przekazywanie właściwych wzorów zachowania**.



Czwarty etap to pokazywanie rodzicom możliwości **szukania pomocy** w sytuacjach trudnych.



Bibliografia:

Beata Świątek Rodzina jako ogniwo profilaktyki szkolnej Pedagogika
Rodziny 3/1, 173-185, 2013

Ewa Kiliszek Rola rodziny i szkoły w wychowaniu dzieci i młodzieży
w pracach Profesor Krystyny Ostrowskiej 85 - 112